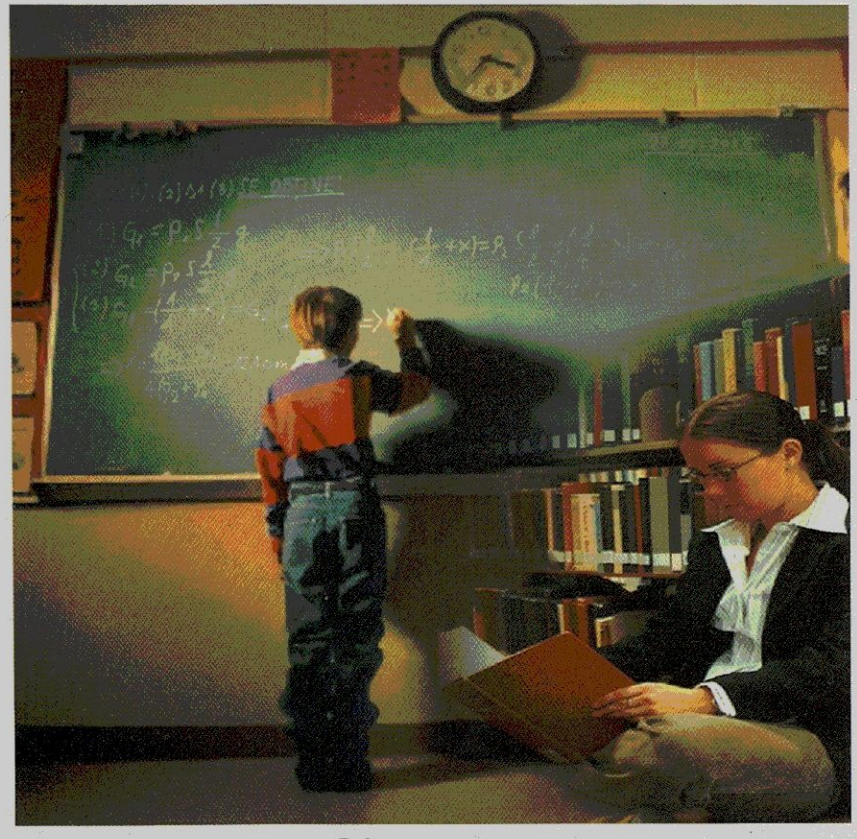
Sociologie
Antropologie

Adrian Hatos

SOCIOLOGIA EDUCAȚIEI

Collegium

POLIROM

III 25799

Adrian Hatos

SOCIOLOGIA EDUCAȚIEI

Ediția a II-a revăzută și adăugită

C-286177-

286177
UNIVERSITATEA
"DUNĂREA DE JOS" GALAȚI
BIBLIOTECA 2

POLIROM
2006

Cuprins

Introducere. Despre situaţia sociologiei şi a sociologiei educaţiei în România 11

Situaţia sociologiei în România 11
Situaţia sociologiei educaţiei în România 13
Discuţie 15
Mulţumiri 17

Capitolul I. Ce este sociologia educaţiei? 19

1. Ce spun sociologii educaţiei? 20
2. Ce fac sociologii educaţiei? 22
Rezumat 25

Capitolul II. Istoria socială a şcolii: învăţământul public de masă şi evoluţia universităţilor moderne 27

1. Apariţia şi dezvoltarea învăţământului public de masă 27
1.1. Educaţia la începutul epocii moderne 27
1.1.1. Curriculumul latin clasic al Renaşterii şi învăţământul popular 29
1.1.2. Şcolile religioase 30
1.2. Dezvoltarea învăţământului public de masă în Europa: 1750-1850 31
1.3. Consolidarea învăţământului de stat în Europa: 1850-1914 33
1.4. Explozia demografiei şcolare în perioada postbelică 36
1.5. Modele ale expansiunii 40
1.6. Organizarea sistemelor şcolare în lumea contemporană 43
1.7. Discuţie. Evoluţia efectivelor în învăţământul superior românesc – cauze şi efecte 44
1.8. Modele cauzale ale expansiunii sistemelor şcolare 49
1.8.1. Factori demografici 49
1.8.2. Rolul statului 50
1.9. Discuţie. Învăţământul de masă în România comunistă 52
2. Istoria socială a universităţilor europene 52
Rezumat 57

Capitolul III. Manifest şi latent în funcţionarea instituţiilor educaţionale. Funcţiile şcolii 59

1. Justificarea construcţiei instituţionale a şcolii prin apelul la funcţii - John Dewey 59
2. Geneza şi evoluţia concepţiei funcţionaliste asupra şcolii 60
   2.1. Şcoala şi stratificarea socială la Davis şi Moore 61
   2.2. Funcţionalismul tehnologic şi şcoala capitalului uman 62
3. Funcţiile şcolii astăzi 63
   3.1. Transmiterea culturii dominante 64
   3.2. Promovarea integrării sociale şi politice 65
   3.3. Menţinerea controlului social 66
      3.3.1. Conţinutul ascuns 67
   3.4. Educaţia ca agent al schimbării 69
4. Studii de caz. Dezbateri politice şi ideologice în jurul curriculumului 70
   4.1. Istorie mitologizantă sau relativizată: curriculumul ascuns în manuale şi scandalul public 70
      4.1.1. Curriculumul ascuns în manualele româneşti 70
      4.1.2. Manualul de istorie al Editurii Sigma - radiografia unui scandal public 71
   4.2. Evoluţionism *vs* creaţionism în SUA şi politicile simbolice 73
   4.3. Teoria politicilor simbolice - un model de analiză a dezbaterilor privind curriculumul 75

Rezumat 76

Capitolul IV. Economia educaţiei. Rentabilitatea investiţiei în educaţie. Şcoala capitalului uman 79

1. Introducere 79
2. Şcoala capitalului uman 79
3. Relaţia dintre nivelul de instrucţie şi venit 80
4. Determinanţi ai cererii de educaţie. Profitul investiţiei în educaţie 82
5. Ratele de revenire din educaţie 83
6. Aplicaţia 1. Cum determină nivelul de instrucţie veniturile unei persoane în România? 88
   6.1. Determinarea resurselor monetare ale familiei 88
   6.2. Determinarea veniturilor persoanei 89
      6.2.1. Relaţia venit-vârstă-nivel de instrucţie 90
      6.2.2. Modelarea veniturilor persoanei 91
   6.3. Concluzii 93
7. Aplicaţia 2. Câştigurile brute ale investiţiei în educaţie în România 93

Rezumat 95

Capitolul V. Educaţie şi creştere economică 97

1. Date empirice pozitive privind relaţia dintre educaţie şi productivitate 97
2. Rentabilitatea socială a investiţiei în educaţie: rezultatele pesimiste 99
3. Creştere economică şi politică educaţională 101
   3.1. Exemplul sud-american 102
   3.2. Exemplul ţărilor asiatice 102
4. Câteva concluzii privind direcţia politicilor educaţionale 104

5. Aplicaţie. Investiţia în educaţie în România –
comparaţii cu ţările europene 105
Rezumat 107

Capitolul VI. Inegalităţi educaţionale şi mobilitate socială 109
1. Introducere 109
2. Premise ideologice ale cercetărilor privind inegalităţile educaţionale 110
2.1. Meritocraţia 110
3. Cât de meritocratice sunt societăţile occidentale contemporane? 112
3.1. Critica rezultatelor testelor la care au fost supuse
ipotezele meritocratice 115
3.2. Reacţia individualist-metodologică – Raymond Boudon 116
4. Cum funcţionează şcolile în sistemele de mobilitate diferite?
Sistemul şcolar şi mobilitatea clientelară şi competitivă 118
4.1. Controlul social şi cele două tipuri de mobilitate 119
5. Anchete din ultimele decenii privind inegalităţile şcolare şi sociale 120
5.1. Anchete franceze 121
5.1.1. Ancheta lui Christian Peyre 121
5.1.2. Ancheta INED (Institut National
des Études Démographiques) 121
5.2. Date statistice comparative internaţionale 123
5.2.1. Date pentru ţările OECD 123
5.2.2. Situaţia ţărilor foste socialiste 124
5.3. Raportul Coleman – SUA, 1966 125
5.4. Anchetele şi rapoartele britanice 125
6. Aplicaţie. Măsurarea mobilităţii sociale – mobilitatea şcolară
în România comunistă 127
6.1. Calcularea mobilităţii sociale 127
6.2. Limite metodologice 132
7. Aplicaţie. Participarea şcolară în România –
indicatori, grupuri de risc şi cauze 132
7.1. Indicatori ai participării şcolare 133
7.2. Participarea şcolară în România
în 2005 potrivit datelor MEC (2005) 134
7.3. Grupuri de risc privind abandonul şcolar 135
7.4. Determinarea neparticipării şcolare 136
Rezumat 137

**Capitolul VII. Teorii critice ale relaţiei dintre şcoală
şi mobilitatea socială** 139
1. Teoria acreditărilor: critica funcţionalismului tehnologic
şi a „capitalului uman" 139
1.1. Teoria acreditărilor. Principalele probleme şi aserţiuni 141
1.2. Sistemul acreditărilor în România 145
2. Alte teorii conflictualiste 147
2.1. Teoria lui Bowles şi Gintis 147
2.2. Alte teorii de inspiraţie marxistă ale reproducerii sociale 148
Rezumat 149

Capitolul VIII. Încrederea în şcoala românească 151

1. Cum se construieşte încrederea în instituţii? 151
2. Construirea ipotezelor privind încrederea în învăţământul românesc 152
3. Date şi metodă 153
4. Ce cred românii despre învăţământ? 153
5. Încrederea în şcoli 154
   5.1. Structura încrederii în instituţii şi testul celor două modele 156
6. Discuţie 157
   6.1. Cum afectează incidentele etice din şcoli încrederea în acestea? 158
7. Concluzii 159

Rezumat 159

Capitolul IX. Eşecuri etice ale actorilor din sistemul de învăţământ – corupţia 161

1. Corupţia. Definiţii 161
2. Tipuri de corupţie 162
3. Teorii despre corupţie 163
4. Efectele corupţiei 166
5. Corupţia românească... 167
6. ...şi învăţământul românesc 169
7. Corupţia în învăţământ nu este o invenţie românească 171
8. Soluţii anticorupţie 172

Rezumat 173

Capitolul X. Sursele rezultatelor şcolare 175

1. Abilităţile: educabilitatea 175
   1.1. Educaţie şi inteligenţă – o relaţie controversată 176
2. Educaţie şi gen: diferenţe între băieţi şi fete în ceea ce priveşte performanţele şcolare 178
3. Cauze domestice 179
   3.1. Mediul socioeconomic de origine 179
   3.2. Factori care determină investiţiile parentale în educaţia copiilor 182
   3.3. Atitudini, valori şi realizări şcolare 184
   3.4. Capital social şi performanţă şcolară 187
4. Cauzele eşecului sau succesului în organizarea predării şi învăţării 191
   4.1. Caracteristici ale sistemelor şcolare 191
   4.2. Organizarea şcolii 191
   4.3. Distribuirea resurselor şi facilităţilor 193
   4.4. Compoziţia socială a şcolilor 194
   4.5. Activitatea la clasă a profesorilor 195
   4.6. Evaluările profesorilor 196
      4.6.1. Cum îi evaluează dascălii pe elevi? 196
      4.6.2. Efectul Pygmalion 197
   4.7. Stratificarea şi direcţionarea (*tracking*) pe niveluri curriculare 198
5. Performanţele elevilor români în context internaţional 200
   5.1. Studiul PISA+2000 201
   5.2. Cultura civică 203
   5.3. Concluzii 205

Rezumat 205

Capitolul XI.Teorii despre determinarea socială a educabilităţii 209

1. Societate şi educaţie la Pierre Bourdieu 209
   1.1. Concepte de bază: spaţiu social, câmp, capitaluri 210
   1.2. Legitimitatea spaţiului social. Violenţa simbolică 210
   1.3. Habitusul 211
   1.4. Bourdieu şi reproducerea socială 212
   1.5. Originea habitusului 213
      1.5.1. Limbajul şi cultura 213
      1.5.2. Pedagogia 214
      1.5.3. Examinările 215
      1.5.4. Nerecunoaşterea fenomenului 215
2. Teoria codurilor lingvistice a lui Basil Bernstein 215
Rezumat 217

Capitolul XII. Meditaţiile – un fenomen care ridică probleme interesante din punctul de vedere al sociologiei educaţiei 219

1. Introducere 219
2. Organizarea meditaţiilor 220
   2.1. Incidenţa fenomenului 220
3. Cum se explică meditaţiile? 221
   3.1. Modele ale ofertei. Meditaţiile ca formă de corupţie 222
   3.2. Modele ale cererii. Meditaţiile – produs natural al sistemelor de învăţământ competitive 224
      3.2.1. Caracteristicile sistemului de învăţământ 224
      3.2.2. Management parental şi educaţie paralelă 224
4. Meditaţiile şi reproducerea socială. Efectele meditaţiilor 226
5. Aplicaţia 1. Frecvenţa şi formele meditaţiilor în România (1999) 227
6. Aplicaţia 2. Modelarea apelului la meditaţii la elevii de liceu din Oradea 230
Rezumat 233

Bibliografie 235

Index 245